

Ἡ πτῶσις αὐτῆς ἐπέρχεται ὡς ἐκ τῆς ἀλλαζονείας καὶ ἐπειδὴ ἐθεώρει ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν τελειότητα. Τὰς ἑναλλαγὰς παρουσιάζει ὅχι μόνον ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀλλὰ ἡ φύσις ἐν γένει: ὑπίσχει κυκλικὴ κίνησις τῶν κοσμολογικῶν ἐποχῶν κατὰ τὴν διποίαν μίαν περίοδον ὥπου βασιλεύει ἡ τάξις διαδέχεται μία ἐποχὴ ὥπου ἐμφανίζεται τὸ ἀνώτατον δριόν τῆς χαώσους μεταξύ τοῦ καὶ τύχης. Κατὰ ταῦτα, παραλλήλως πρὸς τὸν ἀνερχόμενον ἔρωτα, ἔχομεν τὸν ἀντίθετον ἔρωτα ὃ ὅποιος ἐκφράζει τὴν πρὸς τὰ κάτω λίεσιν τοῦ μηχανισμοῦ. Ἐχομεν δηλαδὴ τὸ δέλεαρ τοῦ ἴδαινικοῦ, ἔχομεν δὲ καὶ τὴν ἔλειν τοῦ δεχομένου.

III

Μετὰ τὴν ἴδεαν τῆς ψυχῆς ὡς ἐνεργείας, θὰ ἔξετάσωμεν τόρα τὴν ἴδεαν τῆς ψυχῆς ὡς μικτοῦ. Ὁ ἔρως εἶνε ἔνα «μεταξύ», εἶνε μία ἀρχὴ τοῦ ἐνδιαμέσου. Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι ἡ ἐπιθυμία δὲν εἶνε οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπινόν τι· δὲν εἶνε θεῖον διότι ἡ ἐπιθυμία ἐνέχει ἐν ἔαυτῇ τὴν ἔννοιαν τῆς στερήσεως· οἱ θεοὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν τὰ πάντα, δὲν ἐπιθυμοῦν τίποτε. Δὲν εἶνε δὲ καὶ θνητόν τι διότι ἡ πλήρης ἀπουσία τοῦ ἀγαθοῦ θὰ συνεπίγετο τὴν ἀπουσίαν πάσης ἐπιθυμίας πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοῦ. Οὔτε ὁ τελείως ἀμαθὴς οὔτε ὁ τελείως σοφὸς ἐπιθυμοῦν τὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἐπιθυμία εἶνε ἔνας δαίμων ὃ ὅποιος κινεῖται διαρκῶς μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Ὁ ἔρως κατὰ ταῦτα εἶνε μεσάζον τι μεταξὺ τῶν δύο κόσμων καταγινόμενος εἰς τὸ νὰ διερμηνεύῃ τὸ θεῖον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ διαβιβάζῃ τὰς διαταγὰς τῶν μὲν καὶ τὰς παρακλήσεις καὶ προσευχὰς τῶν δέ. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς ἐρμηνείας εἰς τὸ Σύμπαν. Ἡ μεταρυσική της θέσις εἶνε ἡ τοῦ Πέρατος ἔναντι τοῦ Ἀπείρου, ἔναντι τῶν παραδειγμάτων (σχεδίων) καὶ τοῦ Δεχομένου. Καίτοι ταῦτα εἶνε διακεκομένα μεταβάλλονται δὲ καὶ τὰς παρακλήσεις μεταβαίνοντα ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ ἐνδός εἰς τὴν τοῦ ἄλλου. Λέγομεν λοιπὸν ὅτι ἡ ἐνέργεια συνίσταται ἀκριβῶς εἰς τὴν μετάβασιν αὐτὴν τῶν εἰδῶν εἰς τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ ἀντιστρόφως. Εἴμεθα οὖτε εἰς θέσιν νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῆς ἐνέργειας εἰς τὴν τοῦ μικτοῦ. Ἡ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς συνίσταται εἰς τὸ νὰ φέρῃ εἰς συνάφειαν διάφορα στοιχεῖα·

ἡ ψυχὴ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς συσχετίσεως. Γένεσις σημαίνει γένεσις τῶν συσχετίσεων. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἡ αἰτία τῆς μίξεως. Μὲ τὸ νὰ ἐπιβάλῃ τάξιν ἐπὶ τοῦ ἀκαθορίστου, πραγματοποιεῖ ἡ ψυχὴ τὰ συγκεκριμένα ἀντικείμενα. Ἡ ἐπιβάλλει τάξιν ἐπὶ τῶν κοινοτήτων καὶ μεταβάλλει ταύτας εἰς πολιτείας¹¹ τακτοποιεῖ τὴν ἴδιαν ἑαυτῆς ἐσωτερικὴν ζωὴν καὶ μεταβάλλει τὸ χάος τῶν συγκρουομένων ἐπιθυμιῶν καὶ δρέξεων εἰς κατάστασιν ἔγκρατείας. Ἡ, τέλος, ἀντὶ νὰ σχηματίζῃ πράγματα εἶνε δυνατὸν ἡ ψυχὴ, νὰ γιγνώσκῃ ταῦτα. Εἰς τὴν γνῶσιν ἡ ψυχὴ εἰσάγει τάξιν εἰς τὴν ποικιλομορφίαν τῶν αἰσθήσεων ἐρμηνεύουσα τὰς αἰσθήσεις τῇ βοηθείᾳ τῶν ἐννοιῶν.

Τὸ λεγόμεν ὅτι ἡ ψυχὴ κινεῖ ἑαυτὴν καὶ κινεῖ καὶ τὰ ἄλλα πράγματα καθιρίζει μίαν διτὴν ἵκανοτητα τῆς ψυχῆς. Ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ἡ ψυχὴ ἀποτελεῖ μίαν ἐσωτερικὴν πόλιν ἡ ὅποια χαίρει ἴδιας ὑπάρχεις χάριν τοῦ ἑαυτοῦ της. Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ τὴν ἐσωτερικὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, τὴν ψυχὴν ὡς κάτι χωριστόν, ὡς κάτι ἐντελῶς χωρισμένον ἀπὸ τὰ ἄλλα πράγματα καὶ ἀποτραβηγμένον εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως ἡ ψυχὴ διατελεῖ εἰς ἀμοιβαίαν ἐπεινέργειαν μετὰ τῆς κοινότητος καὶ τοῦ ὅλου περιβάλλοντός της. Ἐχομεν λοιπὸν τὴν ψυχὴν ὡς διατηροῦσαν ἑαυτὴν καὶ τὴν ψυχὴν ὡς αἰτίαν τῶν ἄλλων πραγμάτων. Πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀποψιν θὰ στρέψωμεν τώρα τὴν προσοχήν μας.

Ποία εἶνε ἡ πρᾶξις διὰ τῆς ὅποιας ἡ ψυχὴ παράγει μικτόν τι ἔκτὸς ἑαυτῆς; Ἡ ψυχὴ ὡς δημιουργὸς τῶν ἄλλων πραγμάτων, ὡς μεταδίδουσα εἰς αὐτὰ κίνησιν, εἶνε αὐτὴ καθ² ἑαυτὴν ἀπόδειξις τῆς ἀρχῆς τῆς μερίμνης. Ως λέγει ὁ Πλάτων «πᾶσα ἡ ψυχὴ παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου» (Φαῖδρος 246 Β). Εἰς τὸν Πολιτικὸν μᾶς δίδει ὁ Πλάτων μίαν ἀνάλυσιν τῶν λειτουργιῶν τῆς ψυχῆς, ἡ ὅποια ἔχει σπουδαιότητα διὰ τὸ πρόβλημά μας. Δυνατὸν ἡ ψυχὴ νὰ ἀσκῇ τὴν «κριτικήν» τῆς λειτουργίαν κατὰ τὴν ὅποιαν εἶνε ἀπλοῦς θεατὴς (Πολιτικὸς 260 Κ). Ἐν ἀντιθέσει ὅμως πρὸς τὴν λειτουργίαν τοῦ κρίνειν ἔχομεν τὴν λειτουργίαν τοῦ ἐπιτάσσειν χάριν γενέσεώς τινος ἢ χάριν δημιουργίας (Πολιτικὸς 261 Β). Οὕτω τὸ ἐπιτάσσειν εἶνε ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς μερίμνης. Παραδ. χάριν, ὁ λογιστὴς κρίνει περὶ τῶν ἀριθμῶν καὶ κατόπιν τοὺς ἀφίνει, ἐνῷ ὁ ἀρχιτέκτων

χεησιμοποιεῖ τὰς περὶ τῶν ἀριθμῶν γνώσεις του πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ διαβιβάσῃ εἰς τοὺς ἐργάτας τὰς διαταγάς του περὶ τοῦ πῶς θὰ οἰκοδομήσουν μίαν οἰκίαν. Οὐχ ἦττον τὸ ἐπιτάσσειν δὲν εἶνε ἐνεργεῖν· ὁ ἀρχιτέκτων δὲν εἶνε ἐργάτης (Πολιτικὸς 260). Τὸ ἐπιτάσσειν εἶνε μόνον τὸ πρῶτον βῆμα εἰς τὴν δημιουργίαν· δὲν εἶνε ἐκτέλεσις. Οὗτῳ μᾶς λέγει διὰ τὸ ἐπιτάσσειν εἶνε προνόμιον τοῦ βασιλέως, ὁ ὄποιος δὲν ἐνεργεῖ τίποτε.

Τὸ ἐπιτάσσειν εἶνε ἔνας αλάδος τῆς πνευματικῆς ἐπιστήμης, ἐπειδὴ συνδυάζει γνώσεις μὲ ἴσχυν. Τὸ ἐπιτάσσειν ἔχει πολλὴν ὅμοιότητα πρὸς τὸν πρακτικὸν νοῦν· εἶνε ὁ νοῦς ὃς ἐλατήριον πρὸς δρᾶσιν· εἶνε ἡ ἐφαρμογὴ τῆς χρίσεως καὶ τὴν προϋποθέτει. Τὸ ἐπιτάσσειν ὅμως ἐμπίπτει ὑπὸ τὴν γενικὴν αλάσιν τῆς πειθοῦς, ἢ δὲ πειθὼ γίνεται διὰ τοῦ ἐνάρθρου λόγου. Κατὰ τὴν αρίστην ἡ ψυχὴ συνδιαλέγεται μὲ τὸν ἑαυτόν της· εἰς τὴν πειθὼ συνδιαλέγεται μὲ ἄλλους καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἐναρθρου λόγου. Ἡ διμιλία εἶνε τὸ πρῶτον βῆμα κατὰ τὴν αὐτο-ἐξωτερίκευσιν τῆς ψυχῆς. Ὁ ἐναρθρος λόγος εἶνε εὔκαμπτος καὶ προσαμόζεται πρὸς τὰς σκέψεις τῶν καθ' ἕκαστον ἀνθρώπων· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἐναρθρος λόγος σημειώνει μίαν πεῖσιν διότι ποτὲ αἱ λέξεις δὲν ἀποδίδουν ἀκριβῶς τὴν σκέψιν. Μετὰ τὸν ἐναρθρον λόγον ἔρχονται αἱ γραπταὶ λέξεις. Τὰ γραπτὰ εἶνε ἄψυχα· δὲν ἀπαντοῦν εἰς ἐρωτήματα· ἀπευθύνονται σκέψεις πρὸς τὸ κοινὸν ἐν τῷ συνόλῳ του· ἀποτελοῦν μίαν μηχανοποίησιν τοῦ ἐνάρθρου λόγου.

Μετὰ τὴν αρίστην ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἐπιταγὴν καὶ τέλος μετὰ τὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε τὸ στάδιον τῆς πρακτικῆς—τῆς πράξεως ἢ τοῦ ἐργού. Ἡ ψυχὴ πλέον λειτουργεῖ ὡς δημιουργός, ὡς τεχνίτης, ὡς δημιουργικὸς παράγων. Ἡ Τέχνη(καλλιτεχνία)εἶνε γνῶσις ἀφορῶσα τὴν δημιουργίαν, τοιαύτη δὲ γνῶσις δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μεταδοθῇ δι' ἀφηρημένων τύπων ἀλλ' «ἐνυπάρχει σύμφυτος εἰς αὐτὰς τὰς πράξεις» (Πολιτικὸς 258 Ε). Ὁ ἐναρθρος λόγος εἶνε τὸ πρῶτον βῆμα διὰ τὴν αὐτο-μετάδοσιν τῆς ψυχῆς· ἡ δημιουργία εἶνε τὸ δεύτερον. Εἰς τὴν ἐπιταγὴν καὶ εἰς τὴν παραγωγὴν λαμβανομένας ὅμοι ἐκφράζει πλήρως ἡ ψυχὴ τὴν φύσιν της ὡς δημιουργικότητος. Ἡ παραγωγικὴ λειτουργία διαιρεῖται εἰς δύο στάδια: Τὸ πρῶτον στάδιον εἶνε τὸ τῆς δημιουργίας κατὰ τὸ ὄποιον ἐκτελεῖ-

ται μία συγκεκριμένη ἀνάμιξις. Εἶνε δὲ τοῦτο ἡ λειτουργία τοῦ νὰ μεταβάλῃ τις ἔκεινο ποὺ δὲν εἶνε εἰς κάτι ποὺ εἶνε. Κατόπιν ἔρχεται τὸ στάδιον τῆς διοικήσεως ἢ τῆς ἐπιβλέψεως ἔκεινου τὸ ὅποῖον ἥδη ὑπάρχει. "Εχομεν λοιπὸν καὶ τὰ δύο : δημιουργίαν καὶ πρόνοιαν,

Περιεγράφαμεν τὴν ποᾶς ἔκεινην διὰ τῆς ὅποιας ἡ ψυχὴ δημιουργεῖ ἔνα συγκεκριμένον ἀντικείμενον. Τὸ θεμελιωδέστερον ὅμως πρόβλημα εἶνε πῶς εἶνε δυνατὸν ἡ ψυχὴ νὰ ἔνεργῃ ἐπὶ τοῦ σώματος, καὶ γενικότερον, νὰ ἔνεργῃ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου; Ἡ ἀπάντησις, μὲν ὅλιγας λέξειν, εἶνε ὅτι ἡ ψυχὴ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἔνεργῃ ἐπὶ τοῦ κόσμου διότι ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ ἐν συνεχέσ. Ἡ ψυχὴ εἶνε εἰς θέσην νὰ πραγματοποιήσῃ μίαν ἀνάμιξιν διότι ἡ ἴδια εἶνε μικτόν τι.¹ Ἡ ψυχὴ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ κόσμου διὰ μέσου τοῦ σώματός της. Τὸ σῶμα εἶνε τὸ μέσον τὸ ὅποῖον φέρει τὴν ψυχήν. (Τιμ. 87 C). Ὁ Πλάτων θέιει τὸ ἔρωτημα πῶς ἡ ψυχὴ ἔνεργει ἐπὶ τοῦ σώματος, καὶ ἀπαντᾶ διατυπῶν δύο δυνατὰς λύσεις: ἡ ψυχὴ ἔνεργει ἐπὶ τοῦ σώματος εἴτε ἔξωθεν εἴτε ἐνυπάρχουσα ἐν αὐτῷ (Νόμοι 899A). Καίτοι δὲ εἰς τὸ ζήτημα τὸ ὅποῖον εἰς τὸ ἄνω χωρίον πραγματεύεται δὲν ἔκλεγει τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο δυνατῶν λύσεων, εἰς ἄλλο ὅμως χωρίον κλίνει μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δευτέρας ἦτοι ὑπὲρ τῆς ἐνυπάρχεως τῆς ψυχῆς ἐντὸς τοῦ σώματος. Εἰς τὸν Φίληβον (33 D, 34 A), δὲ Πλάτων διμιλεῖ περὶ συναισθημάτων καὶ δονήσεων («σεισμῶν») αἱ ὅπυται ἀνήκουν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα. Προκειμένου περὶ τῶν ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἐντυπώσεων, περὶ τῶν αἰσθημάτων χιρᾶς καὶ λύπης, καὶ τῶν κατωτέρων ὀρέξεων, σῶμα καὶ ψυχὴ ἔνεργοιν ὡς ἐν. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε σύνθετον ὅν (κοινὸν ζῶον, Τιμ. 89D). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ κάμωμεν τὴν ἐπιφύλαξιν ὅτι ἡ ἐνότης ψυχῆς καὶ σώματος περιορίζεται εἰς ὁρισμένας μόνον φυσικὰς λειτουργίας, ἢ μᾶλλον εἰς ὁρισμένου ἐπιπέδου ψυχῆν, τυπιστιν εἰς τὴν θυητὴν ψυχήν. Αἱ λειτουργίαι τοῦ κρίνειν καὶ τοῦ ἐπιτάσσειν ἀνήκουν εἰς τὴν ψυχὴν ἀνεξαρτήτως τοῦ σώματος.

Ἄλλα καὶ ἐὰν ὀκόμη παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ψυχὴ ἔπειεργεῖ ἐπὶ τοῦ σώματος λόγῳ τοῦ ὅτι ἐνυπάρχει ἐν αὐτῷ, πάλιν προσαμένει τὸ ζῆτημα πῶς εἶνε κατ' ἀρχὴν ἡ ψυχὴ ἵκανη νὰ ἔπενεργῇ ἐπὶ τοῦ σώματος, εἴτε εὑρίσκεται συνηνωμένη πρὸς αὐτὸν εἴτε ὅτι. Τὸ ζήτημα

τοῦτο δὲν τὸ ἀνακινεῖ ὁ Πλάτων· ἡ ἀλήθεια μάλιστα εἶνε ὅτι δὲν ὑπάρχει διὸ αὐτόν, ὡς ὑπῆρξε βραδύτερον διὰ τὸν Descartes, διότι δὲν θεωρεῖ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ὡς διακεκριμένας οὐσίας αἱ ὅποιαι νὰ ἔχουν διαφόρους ἴδιοτητας.⁶ Η ψυχὴ εἶνε δημοιογενῆς πρὸς τὸ σῶμα. Τὸ φυσικὸν σῶμα εἶνε μικτὸν τοῦτὸν ἕδιο εἶνε καὶ ἡ ψυχὴ. Τὸ πρόβλημα τῆς συνθέσεως τῆς ψυχῆς θὰ τὸ ἐξετάσωμεν ὀλίγας παραγράφους κατωτέρω· εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἐρεύνης μας ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ψυχὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ «αὐτὸν» (δηλ. τὴν ἰδέαν) καὶ ἀπὸ τὸ «ἕτερον», τὸ ὅποιον καθορίζεται ὡς τὸ ὑλικόν. Η ψυχὴ εἶνε ἀνάμιξις τοῦ Πέριοτος μεταξὺ τῶν ἄκριβῶν ὅπως καὶ τὸ σῶμα. Η διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο εἶνε διαφορὰ κατὰ βαθμόν, οὐχὶ κατ' εἶδος· ἡ ψυχὴ εἶνε περισσότερον διοκληρωμένη, ἀνάμιξις παρ' ὅτι εἶνε τὸ σῶμα. Η ψυχὴ εἶνε ἴκανὴ νὰ ἐνεργήσῃ ἐπὶ τοῦ μικτοῦ μόνον καὶ μόνον διότι καὶ ἡ ἴδια εἶνε μικτόν τι. Οποις δὲ ἡ ψυχὴ περιλαμβάνει ἐντὸς ἑαυτῆς ἔνα ὑλικὸν στοιχεῖον, οὗτο καὶ τὰ σώματα περιλαμβάνουν ἐν ἴδανικὸν στοιχεῖον· καὶ τὰ δύο εἶνε ὅλα, ὥργανωμένα ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου τινός. Τόσον αἱ ψυχαὶ ὅσον καὶ τὰ σώματα εἶνε κινήσεις· ἀλλ' ἡ μὲν ψυχὴ εἶνε κίνησις ἡ ὅποια ἔχει ἐντὸς ἑαυτῆς τὴν αἰτίαν της, ἐνῷ τὸ σῶμα εἶνε κίνησις ποὺ καθορίζεται ἔξωθεν. Λαμβάνει δὲ διαρκῶς χώραν μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ψυχικῆς κινήσεως εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς φυσικῆς τοιαύτης (Νόμοι 894 A).

Ὑπάρχει δῆμος καὶ ἔνα ἄλλο ζῆτημα ἀκόμη· διατὶ νὰ κατέρχεται ἡ ψυχὴ εἰς τὸ φυσικὸν ἐπίπεδον; διατὶ νὰ ἐνδιαιρέρεται ἡ ψυχὴ διὰ τὰ συγκεκριμένα σώματα; Μὲ τὸ νὰ ἀποδίδωμεν εἰς τὴν σχετικιστικὴν φύσιν τῆς ψυχῆς τὴν ἴδιαν σημασίαν ὅπως καὶ εἰς τὴν οὐσιαστικὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς φύσιν, δὲν ἀντιτιθέμεθα ἀρά γε εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος, ἵδιᾳ ὡς ἔκτιθεται αὐτῇ εἰς τοὺς προτέρους διολόγους, εἰς τοὺς διποίους ἡ τάσις τῆς ψυχῆς λέγεται ὅτι εἶνε νὰ ἀφομοιωθῇ πρὸς τὸν κόσμον τῶν ἴδεων καὶ νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς φοῖς; Οὗτο δὲ φιλόσοφος παρακινεῖται ἐκεῖ νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, νὰ ἀπορρίψῃ τὸ σῶμα ὡς ἔὰν νὰ ἦτο κανένα ἀκάθαρτο κουρέλι. Εἰς τοὺς διαλόγους ἐκείνους ὑπονοεῖται ὅτι ἡ συνύπαρξις τῆς ψυχῆς μεταξὺ τοῦ σώματος εἶνε παράνομος ἔνωσις, εἶνε μεταβατικὸν στάδιον, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ διποίου ἡ ψυχὴ ἔπληρωνει τὰς ἀμαρτίας της. Καὶ

ομοιός, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, βλέπομεν νὰ λέγεται εἰς τὸν Φαῖδρον (246 B) ὅτι ἡ ψυχὴ ἐπιμελεῖται ὅλων τῶν ἀψύχων πραγμάτων, εἰς δὲ τοὺς μεταγενεστέρους διαλόγους τὸ σημεῖον τοῦτο τονίζεται ὅλοντεν περισσότερον.

Διὰ τὴν φαινομενικὴν αὐτὴν ἀσυνέπειαν προτείνομεν τὴν ἑξῆς λύσιν. Ἡ ψυχὴ, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἔχει τόσον μίαν ὑπερβατικὴν ὅσον καὶ μίαν ἐσωτερικὴν ἐνυπάρχουσαν λειτουργίαν, καὶ κατὰ διαφόρους περιόδους τονίζει οὗτος περισσότερον τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην. Εἰς τοὺς προτέρους διαλόγους (γενικῶς μὲν ἀλλ' ὅχι καὶ ἐντελῶς) διπλάτων θεωρεῖ τὸν κόσμον τῆς δόξης ως κάτι κακόν, ἢ μᾶλλον θεωρεῖ ὅτι, ως ἐκ τῆς φύσεώς του, δὲν εἶνε εἰς κατάστασιν νὰ ἐνσωματώσῃ τὰς ἴδεας καὶ ὅτι παρακωλύει τὴν πλήρη λειτουργίαν τῆς ψυχῆς. Εἰς τοὺς μετέπειτα διαλόγους (καὶ πάλιν γενικῶς ὅχι ὅμως καὶ ἐντελῶς) κρίνει κάπως εὐμενέστερον τὸν κόσμον τῆς δόξης. Ὁ συγκεκριμένος κόσμος ἀποκτᾷ οἶονεὶ νόμιμον κατάστασιν ἐντὸς τῆς πραγματικότητος καὶ θεωρεῖται πλέον ως συνεργαζόμενος μὲ τὸν λόγον ἀντὶ νὰ παρακωλύῃ αὐτόν. Ἱσως μάλιστα ἡ μεταβολὴ νὰ εἶνε ἀκόμη εὐρυτέρα· εἶνε τουτέστι μεταβολὴ εἰς τὴν ἀντίληψίν του περὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἀγαθοῦ. Ἐνῷ πρότερον περιώριζε τὸ Ἀγαθὸν μόνον εἰς τὸ ἀληθῶς πραγματικόν, εἰς τοὺς μεταγενεστέρους διαλόγους, τούναντίον, ἀντιλαμβάνεται τὸ Ἀγαθὸν ως πληρότητα, δηλαδὴ ως περιλαμβάνον ἐν ἑαυτῷ ὅλους τοὺς κατωτέρους βαθμοὺς τοῦ ὄντος. Τὸ ἀτελὲς εἶνε μέρος τοῦ Ἀγαθοῦ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι εἶνε ὑποτεταγμένον εἰς τὸ τέλειον. Οὕτω λοιλοιπόν, κατὰ τὴν μεταγενεστέραν ἀποψιν, ἡ θνητὴ ψυχὴ, ἡ ὅποια εἶνε ἀ-λογική, καὶ ὁ συγκεκριμένος κόσμος εἶνε συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ τελείου κόσμου. Ἀφοῦ δὲ ἡ ψυχὴ ἐπιδιώκει ως σκοπὸν αὐτῆς τὸ Ἀγαθόν, καταλήγει διπλάτων εἰς τὸ νὰ δηλώνῃ ὅτι ἡ ψυχὴ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν κόσμον τῆς δόξης ὅσον καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν της, ὅτι ἡ τάσις της εἶνε νὰ μεριμνῇ περὶ τοῦ σώματος ὅσον καὶ νὰ θεᾶται τὰς ἀφηγοημένας ἴδεας.

Εἰς τοὺς προτέρους διαλόγους ἡ μεταφυσικὴ κατάστασις ἀναλύεται πρωτίστως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἴδεων καὶ τοῦ κόσμου τῆς δόξης· εἰς τοὺς κατόπιν διαλόγους ἡ ψυχὴ καταλαμβάνει κεντρικὴν θέσιν. Ἡ ψυχὴ εἶνε οὖσιῶδες μέρος τῆς εἰκόνος. Αἱ ἴδεαι εἶνε διακεκριμέναι

ἀπὸ τὰ πράγματα, ἢ δὲ ψυχὴ ἀποτελεῖ τὸν συνδετικὸν κρίκον μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἔνας μεσάζων, μία παγκόσμιος ἐνέργεια ἀμοιβαίας διεισδύσεως, ἢ ὅποια ἐλκύει τὰς ἰδέας πρὸς τὰ πράγματα καὶ τὰς πραγματικότητας πρὸς τὸ ἴδαινον. Διὰ νὰ εἶνε ὅμως εἰς θέσιν ἡ ψυχὴ νὰ χοησιμεύῃ ὡς μεσάζων μεταξὺ τῶν δύο κόσμων, εἶνε ἀνάγκη νὰ μετέχῃ αὕτη καὶ τῶν δύο τούτων. Καὶ οὕτω φθάνομεν εἰς τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶνε μικτόν τι. Διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ, κατὰ πρῶτον λόγον, τὴν ἀνάμιξιν τοῦ Πέρατος μετὰ τοῦ Ἀπείρου, εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε ἡ ψυχὴ εἰς θέσιν νὰ κατανοῇ τὰς ἰδέας. Ἡ διανόησις, δοσονδήποτε μικρά, εἶνε προαπαιτούμενον διὰ τὴν δημιουργικὴν ἐνέργειαν. Ἡ ψυχὴ ἔχει τὴν θέαν τῶν ἰδεῶν τὰς ὅποιας ἐπιβάλλει εἰς τὰ πράγματα. Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ σχέσις τις μεταξὺ ψυχῆς καὶ ἰδεῶν· αἱ ἰδέαι εἶνε ἔμφυτοι. Καὶ δεύτερον λόγον, καὶ ἀφοῦ ἡ δημιουργία εἶνε ἐνέργεια ἐπὶ τοῦ δεχομένου, εἶνε ἀπαραίτητον ἡ ψυχὴ νὰ ἔχῃ κάποιαν συγγένειαν πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο. Ἡ ψυχὴ—κάθε ψυχὴ—περιλαμβάνει σωματικὸν τι στοιχεῖον. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἀνάμιξις ὅλων τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου: εἶνε μικρόκοσμος. Ἀφοῦ δὲ εἶνε μικτόν τι, εἶνε μία πραγματικότης, ἢ ὅποια εἶνε ἡ πηγὴ πάσης πραγματικότητος. Ἡ ψυχὴ δὲν εἶνε εἶδος καίτοι κέκτηται τοιοῦτον· δὲν εἶνε δὲ ἐπίσης καὶ σῶμα τι καίτοι κέκτηται μέρος σωματικόν. Ἀφοῦ δὲ εἶνε πραγματικότης ἔπειται ὅτι ἡ ψυχὴ εἶνε δημιούργημα. Εἶνε τὸ πρῶτον καὶ ἀριστον ἐκ τῶν δημιουργημάτων· εἶνε συγχρόνως δημιούργημα καὶ δ ἀρχῶν τῆς δημιουργίας. Ἡ ἰδέα τῆς ψυχῆς ὡς πραγματικότητος εἶνε ἔννοια πλουσιωτέρα καὶ περιεκτικωτέρα τόσον ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν εἰδῶν καὶ ἀπὸ τὴν τοῦ δεχομένου. Ὡραῖον καὶ ἐνδιαφέρον ζήτημα εἶνε ἐάν ἡ ψυχὴ προέρχεται ἐκ τοῦ Πέρατος καὶ τοῦ Ἀπείρου ἢ ἐὰν αἱ δύο αὗται ἔννοιαι ἀποκτῶνται διὸ ἀφαιρέσεως ἐκ τοῦ συγκεκριμένου γεγονότος, δηοῖον εἶνε ἡ ψυχὴ. Εἰς τοῦτο ὁφείλεται καὶ τὸ ὅτι δ Ἐπάτων ἄλλοτε μὲν χαρακτηρίζει τὴν ψυχὴν ὡς δημιούργημα καὶ ἄλλοτε πάλιν λέγει ὅτι εἶνε ἀγέννητος (Νόμοι 892 C, Φαῖδρος 245 D). Ἡ ἄποψις ὅμως, τὴν ὅποιαν σταθερώτερον ἀσπάζεται εἶνε ὅτι ἡ ἔνωσις τοῦ Πέρατος μετὰ τοῦ Ἀπείρου δὲν εἶνε τελευταῖον τι γεγονός, τὸ δηοῖον νὰ πρέπῃ νὰ δεχθῶμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' εἶνε τι ποὺ ἔχει ἀνάγκην ἐξηγή-

σεως. Ὁ θεὸς δημιουργεῖ τὸ πρωταρχικὸν μικτόν, τὸ δποῖον εἶνε ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ ψυχὴ πραγματοποιεῖ τὰ λοιπὰ μικτά. Ἐν συνόψει λέγομεν δτι εἰς τὴν μεταφυσικὴν κατάστασιν ἡ ψυχὴ συνεισφέρει τὰ γιρακτηριστικὰ στοιχεῖα ἔνδος μεσάζοντος, μᾶς ἀναμίξεως καὶ μᾶς βασικῆς πραγματικότητος.

Δὲν εἶνε νομίζομεν περιττὸν νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἐκ νέου τὰ διάφορα στάδια τῆς προηγηθείσης ἐπιχειρηματολογίας μας. Εἴπομεν δτι ἡ ψυχικὴ ἔνδογεια συνίσταται εἰς τὸ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀνάμιξην τοῦ Πέριπτος μετὰ τοῦ Ἀπείρου. Εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον βῆμα συνηγάγομεν δτι αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἦτο μικτόν τι, τὸ δποῖον ἀπεργάζεται ἀναμίξεις. Οὕτω λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶνε πραγματικότης. Τέλος, ἔξηγάγομεν τὸ συμπέρασμα δτι ἀφοῦ ἡ ψυχὴ εἶνε πραγματικότης εἶνε καὶ ἀνάγκην δημιούργημα. Ἡδη θὰ ἔξετάσωμεν τὰς ἐννοίας τῆς ψυχῆς τόσον ὡς μικτοῦ δσον καὶ ὡς δημιουργήματος. Τὴν καλλιτέραν περιγραφὴν περὶ τῆς ψυχῆς ὡς κινούσης κινήσεως τὴν εὑρίσκομεν εἰς τὸ βιβλίον X τῶν Νόμων τὴν περιγραφὴν τῆς ψυχῆς ὡς μικτοῦ μᾶς τὴν παρέχει ὁ Τίμαιος (35 ἑπ.). Ἡ ψυχὴ εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀναμίξεως τοῦ ἀμεταβλήτου καὶ ἀδιαιρέτου μετὰ τοῦ μεταβλητοῦ καὶ ὑλικοῦ καὶ τῆς ἀναμίξεως τοῦ μέγματος τούτου ἀφ' ἐνδος μὲν μετὰ τοῦ ἀδιαιρέτου καὶ ἀφ' ἐτέρου μετὰ τοῦ διαιρετοῦ. Ἡ ψυχὴ, κατὰ ταῦτα ἔχει τρία μέρη· καὶ ἄρα, ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἴδεις (τὰ εἴδη), εἶνε σύνθετόν τι. Οὐχ ἦτορ ἡ ψυχὴ δὲν εἶνε ἀπλῶς καὶ μόνον μία ἀνάμιξις τριῶν μερῶν. Ὁ Θεός, ἀφοῦ ἀνέμιξε τὰ τρία, διήρεσε τὸ σύνολον εἰς μέρη ἐκ τῶν δποίων ἔκαστον περιείχε καὶ τὰ τρία στοιχεῖα. (Τιμ. 35 B). Ἡ ψυχὴ εἶνε μία ἀνάμιξις ἐν τῇ κυριωτάτῃ σημασίᾳ τῆς λέξεως· τὰ νοητὰ καὶ τὰ αἰσθητὰ στοιχεῖα δὲν εἶνε διακεκριμένα μέρη εὑρισκόμενα εἰς σχέσιν τινά· ἔκαστον μέρος τῆς ψυχῆς εἶνε καὶ τὰ δύο συγχρόνως, τόσον νοητὸν δσον καὶ αἰσθητόν.

Ἡ θεωρία περὶ τῆς ψυχῆς ὡς ἀποτελουμένης ἀπὸ νοῦν, πνεῦμα καὶ ἐπιθυμίαν εἶνε γνωστὴ εἰς ὅλους τοὺς μελετῶντας τὸν Πλάτωνα. Εἰς τὴν ἀνω ὅμως μνημονευθεῖσαν περιγραφὴν ὁ Πλάτων πραγματεύεται περὶ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς τοῦ κόσμου καὶ περὶ τῶν ψυχῶν τῶν κατωτέρων θεῶν· μὲ ἄλλας λέξεις πραγματεύεται περὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ νοῦ. Ὁ νοῦς εἶνε ἀνάμιξις. Κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ

Φαίδρον (247) οἱ θεοὶ τοῦ οὐρανοῦ ὁδηγοῖν ἀρματα, τὰ δποῖα σύρονται ἀπὸ ἄλογα. Ὁ νοῦς ἔχει ἕνα αἰσθητὸν καὶ ἕνα νοητὸν πόλον, τὰ δύο δὲ ταῦτα εἶνε ἀχώριστα. Τὸ δποῖον σημαίνει ὅτι δὲν εἶνε τμήματα τοῦ νοῦ ἀλλ᾽ ἀπόψεις αὐτοῦ. Τὸ ἴδιαζον χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τῆς ψυχῆς εἶνε ὅτι εἶνε ἀνάμιξις οὐσιῶν, καὶ δὲν εἶνε μία εἰδικὴ οὐσία. Ἐπὶ πλέον, εἰς τὴν κοσμικὴν ψυχήν, ἥ περιστροφὴ («περιφορὰ») τοῦ αὐτοῦ κυριαρχεῖ ἐπὶ τῆς περιστροφῆς τοῦ ἑτέρου (Τίμ. 36 D): τὸ αἰσθητὸν στοιχεῖον εἶνε πλήρως διαφανὲς διὰ τὴν νόησιν· αἱ πεποιθήσεις αἱ δποῖαι αἴρονται ἀπό τὸν κόσμον τῆς δόξης εἶνε σταθεραὶ καὶ ἀληθεῖς.³ Αντιστρόφως, τὸ σχέδιον τῶν ἐννοιῶν ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰς αἰσθήσεις. Καὶ γενικώτερον, ἥ ἵδεα μιᾶς ἀναμίξεω; εἰς τὴν δποίαν τὸ αὐτὸ δισκεῖ κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου φαίνεται ὡς μία πρόληψις τῆς ἵδεας, περὶ μιᾶς προσωπικότητος ἥ δποία ἀέκτηται πίστιν ταυτότητα ποὺ παραμένει ἀναλλοίωτος διὰ μέσου τῶν διαφόρων αὐτῆς καταστάσεων τὰς δποίας καὶ συγκρατεῖ ἦνωμένας. Τέλος ἥ ἀνάμιξις αὐτὴ ἀποτελεῖ κομικὴν ψυχήν. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὑπάρχει μία κοσμικὴ συνείδησις ἥ δποία συγκρατεῖ ἐν ἑαυτῇ τόσον τὰς ἵδεας ὅσον καὶ τὰ αἰσθητά, καὶ ἥ δποία, ἀφοῦ εἶνε συνείδησις τοῦ σύμπαντος, περιλαμβάνει ἐν τῷ συνόλῳ των καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς κόσμους: κατ³ οὐσίαν μάλιστα ἥ συνείδησις τοῦ σύμπαντος εἶνε αὐτοὶ οἱ δύο κόσμοι κατὰ τὴν ὑμοιοβαίαν αὐτῶν σχέσιν. Ἡ συνείδησις τοῦ σύμπαντος εἶνε, οὗτως εἰπεῖν, τὸ σημεῖον εἰς τὸ δποῖον τὸ Πέρας τέμνει τὸ «Ἀπειρον καὶ εἰς τὸ δποῖον αἱ ἵδεα καθίστανται ἐνεργοὶ ἐντὸς τῶν πραγμάτων.

Ἐνῶ εἰς τὴν Πολιτείαν περιγράφει ὁ Πλάτων τὴν ψυχὴν ὡς ἀποτελουμένην ἀπὸ νοῦν, ἀπὸ πνεῦμα καὶ ἀπὸ ἐπιθυμίαν, εἰς τὸν Φαίδωνα δηλοῖ ὅτι εἶνε ἀπλῆ. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς φαινομενικῆς ταύτης ἀντιφάσεως ἐπροτάθη ὡς λύσις ὅτι εἰς τὸν Φαίδωνα ὁ Πλάτων ἀναφέρεται εἰς μόνον τὸν νοῦν. Ὁπως δὲν εἴδομεν καὶ ὁ νοῦς εἶνε ἐπίσης σύνθετόν τι. Δὲν θὰ φθάσωμεν ποτὲ εἰς τὴν ἀπλότητα τῆς ψυχῆς ζεῖ⁴ οἵασδήποτε δδοῦ ἥ δποία ἀποφεύγει τὴν σύνθεσιν. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἐνότης ἐν τῇ πολλότητι⁵ εἶνε τι τὸ δποῖον συγκρατεῖ διάφορα μέρη εἰς μίαν ἀπλῆν ἐνότητα⁶ εἶνε συγχρόνως καὶ ἀπλῆ καὶ σύνθετος. «Ο θεὸς ἀνέμιξε τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ αὐτῶν ἐποίησεν ξν». (Τιμ. 35 B).

‘Ως ἐκ τοῦ γεγονότος δὲ ὅτι περιέχει ἐν ἑαυτῇ τὸ στοιχεῖον τοῦ ἀνθισταμένου «έτερου» (Τιμ. 35 Β) —τουτέστι τοῦ δεχομένου— ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς ἀτομικοποιεῖται εἰς μίαν πληθὺν διαφόρων καθ’ ἕκαστον ψυχῶν. Ἡ κοσμικὴ ψυχὴ εἶναι γενική· τὰ δημιουργήματά της ὅμιλοι εἶναι καθ’ ἕκαστον ἀτομικὴν ψυχὴν.

“Ολαι αἱ ψυχαί, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ νοῦ, εἶναι μικτά, καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ εἶναι ἀπομιμήσεις τῶν εἰδῶν. Εἰς τὸν Τίμαιον ὁ Πλάτων περιγράφει μὲ πολλὴν λεπτολογίαν πῶς ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὴν ψυχὴν συμφόρως πρὸς τὸ αἰώνιον ὑπόδειγμα. Ἡ ψυχὴ εἶναι συγκεκριμένη πραγματικότης· εἶναι μέρος τῆς φύσεως καὶ δὲν ἀνήκει εἰς τὸν κοντὸν κόσμον. Εἶναι δημιουργῆμα καὶ δχι πρωτότυπος ὄντότης, ὅπως ὁ Θεὸς ἦ τὸ Πέρας. Εἶναι τὸ πρῶτον κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὸ τίτοτον ἐκ τῶν δημιουργημάτων καὶ κυριαρχεῖ ἐπὶ ὅλων αὐτῶν (Νόμοι 899 C, Τιμ. 36 D). Ἡ ψυχὴ, κατὰ ταῦτα, καταλαμβάνει τὴν ἀνωτάτην θέσιν εἰς τὴν ἱεραρχίαν τῶν μικτῶν, εὑρίσκεται δὲ πλησιέστερον καὶ διμοιάζει περισσότερον πρὸς τὸν κόσμον τῶν εἰδῶν. Ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἔνωσιν τοῦ ἴδαινικοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου— τὴν πρωταρχικὴν ἀνάμιξιν ἡ ὅποια εἶναι ὁ γονεὺς ὅλων τῶν λοιπῶν ἀναμίξεων καὶ συνθέσεων. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν διαφορὰ μεταξὺ ψυχῶν καὶ σωμάτων καθ’ ὅσον ἀφορᾷ τὰ συστατικὰ αὐτῶν στοιχεῖα· οὔτε καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς ψυχῆς ὑπάρχει διαφορά τις ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης. Ὁ νοῦς εἶναι ἄλλο τόσον ἀνάμιξις ὅσον καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ἐπιθυμία· ὁ νοῦς ἔχει μίαν αἰσθητικὴν καὶ μίαν συναισθηματικὴν φάσιν. Εἶναι ἔρως πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐνέργεια πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῆς ὅσον καὶ ἰκανότης πρὸς ἀντίληψιν καὶ διατήρησιν. Ὄμοίως καὶ ἡ ἐπιθυμία ἔχει μίαν γνωστικὴν ἀποψιν. Ἐκαστον λοιπὸν μέρος τῆς ψυχῆς εἶναι πράγματι μία πλήρης ψυχὴ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι κέκτηται ὅλας τὰς ἀπαιτουμένας ψυχικὰς λειτουργίας τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, τῆς γνώσεως, τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης. Τὰ τρία μέρη εἶνε τρία ἐπίπεδα τῆς ψυχικῆς ζωῆς, τὰ ὅποια διαφέρουν πρωτίστως ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν. Ὁ Πλάτων ἀρνεῖται ὅτι εἶναι δυνατὸν μία ψυχὴ νὰ εἶναι περισσότερον ἢ ὅλιγάτερον ψυχὴ ἀπὸ μίαν ἄλλην (Φαίδων 93 B). ὅλαι κινοῦν ἑαυτὰς καὶ ὅλαι ἀποτελοῦν ἀναμίξεις τῶν αὐτῶν συστατικῶν στοιχείων.

Ἐντὸς ὅμως τοῦ γενικοῦ τούτου σκελετοῦ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ὡς μικτῶν καὶ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς ψυχῆς ὡς συνθέτων, ὑπάρχουν σημαντικαὶ διακρίσεις. Αἱ ψυχαὶ κινοῦν τὸν ἑαυτόν τους, τὰ σώματα δὲ. Ἐπὶ πλέον τὰ σώματα εἶναι ἐν γένει παρὰ πολὺ πολύπλοκα ὥστε νὰ ἀποτελοῦν σταθερᾶς ἐνότητας: «εἶνε στερεωμένα ἀναμεταξύ των μέσω πολυμορφιῶν καρφιῶν, ἀοράτων ὡς ἐκ τῆς σμικρότητός των» (Τιμ. 43 Α). Κατόπιν ἔχομεν διαφορὰν ἐν σχέσει πρὸς τὸν τύπον τῆς ὁργανώσεως των, ἢ δὲ διηφορὰν αὐτῇ ὑπάρχει ἐπίσης καὶ μεταξὺ ψυχῆς καὶ ψυχῆς. Υπάρχουν ἀναμίξεις σταθεραὶ καὶ τοιαῦται μὴ σταθεραί. Εἰς τὰς πρώτας ὑπερισχύει τὸ ἀδιαιρετὸν στοιχεῖον ἐπὶ τοῦ διαιρετοῦ· εἰς τὰς δευτέρας δὲ ν συμβαίνει τὸ αὐτό, τὸ δὲ διαιρετὸν δυνατὸν νὰ ὑπερισχύῃ καὶ νὰ διασπάσῃ τὸ μῆγμα. Ο νοῦς εἶναι ἀνάμιξις συμπαγῆς καὶ ἀδιάσπαστος. Υπάρχουν ὅμως ἄλλαι ψυχαί, οἷον τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ἐπιθυμία, εἰς τὰς ὅποιας ἡ αἰσθητικὴ πλευρὰ δὲν εἶναι πλήρως ὅλο-κληρωμένη ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ταυτότητος, καὶ εἰς τὰς ὅποιας ἐνε-δρεύει ἡ ἀταξία ποὺ εἶναι δυνατὸν νὰ διαλύσῃ τὴν μίξιν εἰς τὰ στοι-χεῖα αὐτῆς. Καὶ εἰς τὸν νοῦν ἐπίσης ὑπάρχει τὸ δεχόμενον, αἱ ἀτα-κτοι ὅμως δυνάμεις αὐτοῦ ἔχουν ἐξημερωθῆναι καὶ τακτοποιηθῆναι. Πλὴν τούτου αἱ συμπαγεῖς συνιθέσεις εἶναι τέλειαι· δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ κεκρυμμένον καὶ λανθάνον εἰς αὐτάς· εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου αἱ ἔμφυτοι ἴδεαι εὑρίσκονται εἰς τὴν κατάστασιν τῆς πλήρους συνειδή-σεως ἡ δὲ ἐκ τῶν αἰσθήσεων πεῖραι ἔχει νόημα. Εἰς τὴν συμπαγῆ σύγ-θεσιν ὑπάρχει ἀπόλυτος καὶ τελεία ἀρμονία μεταξὺ τῶν νοητῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν στοιχείων· τίποτε δὲν ἀπομένει πλέον πρὸς ἀπόκτησιν ἡ δὲ ζωὴ συνίσταται εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς τελειότητος. Αἱ ἀσταθεῖς τού-ναντίον μίξεις εἶναι ἀτελεῖς ἀτομικότητες κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν των. Πάντοτε καταβάλλουν προσπαθείας· πάντοτε ἀπομένει εἰς αὐτὰς κάτι νὰ ἐπιτύχουν· ἡ κίνησις αὐτῶν συνίσταται εἰς τὴν γένεσιν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δ νοῦς ἀπολαμβάνει, αὗται προσπαθοῦν νὰ τὸ ἐπιτύ-χουν. Υπάρχει, κατὰ ταῦτα, ἡ ἐνέργεια τῆς ἀπολαύσεως καὶ ἡ ἐνέρ-γεια τῆς ἀποκτήσεως.

Ο Πλάτων λέγει δὲ ἡ κίνησις τοῦ νοῦ εἶναι κυκλική. Τί ἐννοεῖ μὲ τὴν ἐκφρασιν ταύτην δὲν τὸ λέγει. Ἰσως νὰ ἐννοεῖ δὲ ἡ κίνησις τοῦ νοῦ εἶναι κυκλικὴ ἐν τῇ ἐννοίᾳ δὲ ἡ φιλοσοφικὴ διανόησις ἐκκινεῖ

ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ δποῖον πρόκειται νὰ ἀποδεῖξῃ. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν τὸ τέλος περιλαμβάνεται ἥδη εἰς τὴν ἀρχήν. Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ὡς ὁ ἥλιος, ὁ δποῖος περιστρέφεται περὶ τὴν γῆν. Οὕτω καὶ ἡ σκέψις ποὺ ἀφορᾷ τὰ ἀνώτατα θέματα τελειώνει ἐκεῖ ἀπὸ δποῦ ἥοχισε. Διότι ἡ φιλοσοφία εἶνε ἀυτο-χριτική καὶ αὐτο-γνωσία· ὁ νοῦς εἶνε συγχρόνως ὑποκείμενον καὶ ἀντικείμενον: Φιλοσοφία εἶνε ἡ γνῶσις τῆς γνώσεως (Χαροκόπιδης 169 ἔπ.). Εἰς τὴν φιλοσοφίαν διδασκόμενα μέθοδον, καὶ μελετῶντες αὐτὴν χρησιμοποιοῦμεν μέθοδον. Ἡ φιλοσοφία εἶνε χριτική τῆς γνώσεως, ἡ τοιαύτη δὲ χριτική εἶνε καὶ αὐτὴ γνῶσις. Φιλοσοφία εἶνε ἡ ἀναζήτησις πρώτων προῦποθέσεων, ἀλλ’ εἰς τὴν ἀναζήτησιν ταύτην ἡ φιλοσοφία εἶνε ἡναγκασμένη νὰ χρησιμοποιήσῃ προῦποθέσεις.

Οὕτω ὁ κόσμος τῆς δημιουργίας εἶνε διηρημένος εἰς δύο κλάσεις: εἰς ἀνωτέραν καὶ εἰς κατωτέραν. Τὰ μέλη τῆς ἀνωτέρας κλάσεως εἶνε δργανωμένα καταλλήλως καὶ στερεῶς, καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ γνωσθοῦν πλήρως: τὰ τῆς κατωτέρας τάξεως ἔχονταν ἔνα ὠρισμένον βαθμὸν ἀκαθοριστίας καὶ κατὰ τοσοῦτον δὲν εἶνε δεκτικὰ ἀκριβοῦς γνώσεως. Ο κόσμος τῆς δημιουργίας περιλαμβάνει ἐν μέρος, τὸ δποῖον εἶνε ἀντικείμενον τῆς νοήσεως καὶ ἐν μέρος, τὸ δποῖον εἶνε ἀντικείμενον τῆς δρᾶς. Ἡ διαιρεσίς αὗτη δὲν εἶνε ἡ διαιρεσίς τοῦ κόσμου εἰς ψυχὰς καὶ εἰς σώματα, ἀφοῦ ὑπάρχουν ψυχαὶ ποὺ ἀποτελοῦν ἀσταθεῖς ἀναμίξεις καὶ σώματα, τὰ δποῖα εἶνε σταθερά. Οἱ δύο τύποι τῆς ἀναμίξεως—σταθερᾶς καὶ ἀσταθοῦς—ἀποτελοῦν δμοῦ τὸν κόσμον τοῦ λόγου. Πέραν τοῦ κόσμου τούτου, εἰς ἔνα ἔκαστον ἐκ τῶν δύο ἄκρων, ἵστανται οἱ δημιουργικοὶ παράγοντες, οἱ δποῖοι εἶνε ἀφατοι: εἰς τὸ ἐν ἄκρον εἶνε τὸ Ἀγαθόν, τὸ δποῖον εἶνε ἐπέκεινα τῆς γνώσεως καὶ γιγνώσκεται μόνον ἐν καταστάσει ἐκστάσεως καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον ἔχομεν τὸ Δεχόμενον, τὸ δποῖον γιγνώσκεται ὡς ἐν ὅνειρῳ.

Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τούτου τῆς οὖσιαστικῆς διακρίσεως τῶν ψυχῶν εἰς ἀθανάτους καὶ θνητάς, εἰς σταθερὰς καὶ ἀσταθεῖς συνθέσεις, εἰς τελείας καὶ εἰς ἀτελεῖς ἀναμίξεις, εἰς κυκλικὰς καὶ μὴ κυκλικὰς κινήσεις, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ὀλιγώτερον θεμελειώδεις κατατάξεις. Εἰς τὸν Τίμαιον (40 Α), δ Πλάτων ἀπαριθμεῖ τέσσαρα ἐπίπεδα τῆς ψυχῆς: πρῶτον τὸ τῶν ἀστέρων ἐτερον ἐπίπεδον εἶνε τὸ τῶν πτερωτῶν

εἰδῶν τὰ δποῖα διατρέχουν τὸν ἀέρα· τρίτη τάξις εἶνε ἡ τῶν διαβιούντων ἐντὸς τοῦ ὕδατος, καὶ τετάρτη εἶνε ἡ κλάσις τῶν ζώων ποὺ βαδίζουν ἐπὶ τῆς ἔηρᾶς. Δευτέρα κατάταξις τῶν ψυχῶν εἶνε ἡ εἰς νοῦν, πνεῦμα, ἐπιθυμίαν καὶ εἰς ἀπλὴν ζωτικὴν λειτουργίαν—ἡ δποία κατάταξις τελειωτικῶς καταλήγει εἰς τὴν διαιρεσιν εἰς λογικὰς ψυχάς, εἰς ψυχὰς τῶν ζώων καὶ εἰς ψυχὰς τῶν φυτῶν. Ἐὰν συγχρίνωμεν τὰ ἀνωτέρω πρὸς τὴν Ἱεροαρχικὴν διάταξιν τοῦ Σοφιστοῦ (248 Ε), ἡ δποία συνισταται εἰς κίνησιν, ζωήν, ψωτὴν καὶ διάνοιαν, βλέπομεν ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πιθανῶς ἡ κίνησις ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀκανόνιστον κίνησιν ἐν τῷ δεχομένῳ, ἡ ζωὴ ἀντιπροσωπεύει τὴν ζωτικὴν ἐνέργειαν ἀνευγνώσεως (δηλ. αὐτοσυντήρησιν καὶ ἀναπαραγωγὴν), ἡ ψυχὴ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ διάνοια τὴν ἔλλογον ψυχὴν. Εἰς τοιούτου εἴδους κατατάξεις εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀποφεύγωμεν ὁρισμένας δυνατὰς συγχύσεις. Τὸ ὅτι μία ψυχὴ εἶνε βλαστητικῆς φύσεως δὲν σημαίνει ὅτι ὑπάρχει μόνον εἰς τὸ φυτό. Καὶ εἰς τὸν ἀνθρωπὸν ἐπίσης βλέπομεν τὰς λειτουργίας τῆς αὐτοσυντήρησεως καὶ τῆς ἀναπαραγωγῆς· οἱ ἀνθρωποι εἶνε συγχρόνως φυτὰ καὶ ζῶα καὶ ἀνθρωποι. Τοῦτο δὲ μᾶς φέρει εἰς τὸ τελικόν μας θέμα. Ἐχομεν τουτέστι συνθέσεις τῶν διαφόρων ἐπιπέδων τῆς ψυχῆς εἰς ἐνότητας· ἔχομεν ἀναμίξεις τῶν μικτῶν, δηλ. ὅλα ἀποτελούμενα ἐξ ὅλων. Ὁ ἀνθρωπὸς εἶνε σύνθετόν τι ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ἐπίσης ἡ ψυχὴ του εἶνε σύνθεσις ἐκ νοῦ, πνεύματος καὶ ἐπιθυμίας. Τοιαῦται ὅμως συνθέσεις εἶνε διαλυταί· τοιούτου εἴδους μίξεις δὲν εἶνε σταθεραί.

* * *

Πολλάκις ὑπεστηρίχθη ὅτι διὰ τὸν Πλάτωνα κίνησις καὶ εἶδος εἶνε ἔννοιαι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι.⁶ Ο λόγος τούτου εἶνε διότι ἡ κίνησις ἐταυτίσθη πρὸς τὴν φοήν· νὰ κινεῖται τι σημαίνει νὰ μεταβάλλεται καὶ συνεπῶς νὰ μὴ εἶνε. Ἡ κίνησις ὅμως δυνατὸν νὰ γίνεται μὲ τάξιν· τοιαύτη εἶνε ἡ κίνησις τοῦ νοῦ ἡ ὅποια ἐκτελεῖται ἐπὶ τῷ βάσει σχεδίου τινός, τουτέστι τοῦ κύκλου, τοῦ ὠραιοτέρου ὅλων τῶν σχημάτων. Κατὰ ταῦτα, καίτοι τὸ νὰ κινεῖται τι σημαίνει νὰ μὴ εἶνε, οὐχ ἦτον ἡ κίνησις, ὅταν νοεῖται ὡς καταλαμβάνουσα πλῆρες καὶ αὐτοτελὲς τμῆμα ἐκτάσεως εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποτελῇ ὑπόδειγμα ἕνος εἴδους.

⁶ Η κανονικὴ κίνησις εἶνε κίνησις συμφώνως πρὸς ἓνα τύπον· ἔχει

συγῆμα, εἶνε μῆγμα τοῦ Ἀπείρου μετὰ τοῦ Πέρατος. Οὗτω, ὁ χρόνος, ὁ ὅποιος εἶνε κίνησις, εἶνε ἡ εἰκὼν τῆς αἰωνιότητος. Ἡ δὲ κίνησις τοῦ νοῦ εἶνε ἡ μᾶλλον προσεγγίζουσα ἀπομίμησις, ποὺ θὰ εἶνε κατ' ἀρχὴν δυνατή, τοῦ κόσμου τῶν ἴδεων. Οἱ μελετῶντες τὸν Πλάτωνα συνέβη νὰ θεωρήσουν κατὰ πλάνην τὴν κίνησιν ως ἀντιτιθεμένην εἰς τὴν ἴδεαν διότι ἥγγονταν τὸ γεγονὸς τῆς ψυχῆς καὶ ἴδιαιτέρως τῆς ἔλλογου ψυχῆς.¹ Ἡ ἔλλογος ψυχὴ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς μεμετρημένης κινήσεως. *Οταν δὲ ὁ Πατὴρ ὁ γεννήσας τὸν κόσμον εἶδεν αὐτὸν κινούμενον καὶ ζῶντα, ἀντικείμενον εὐχαριστήσεως διὰ τοὺς ἀθανάτους θεούς, ἡνφράνθη. «(Τιμ. 37 C). Ὁ θεὸς ὅμως δὲν θὰ ἦσθαντο ἀμεριστοὺς χαράν βλέπων νὰ ἐγεννήθη κάτι τὸ ὅποιον, ως ἐκ τῆς φύσεώς του, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ νοηθῇ.

Όμοίως καὶ τὸ παρόπονον τοῦ Ἀριστοτέλους ὅτι ὁ Πλάτων ἀγνοεῖ τὴν ἐνεργὸν αἰτίαν καὶ παρέχει μόνον τυπικὴν αἰτίαν, δὲν εἶνε δικαιολογημένον. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἡ ἐνεργὸς αἰτία τῆς κινήσεως, ἐνεργοῦσα ἐν τῷ κόσμῳ τῆς πείρας.

Εἰς τὸν μελετῶντα τὸν Πλάτωνα ἡ θεωρία περὶ τῆς ψυχῆς ἐμφανίζεται ως ἡ σπουδαιοτέρα ὅλων τῶν ἴδεων τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Εἶνε ἀλήθεια ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶνε τελευταῖον τι· δὲν εἶνε ἔνας ἐκ τῶν πρωταρχικῶν δημιουργικῶν παραγόντων. Ἄλλος ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶνε παράγωγος, εἶνε πολυπλοκότερον γεγονὸς ἀπὸ τοὺς τελευταίους καὶ ἀνωτάτους παράγοντας οἵ ὅποιοι εἶναι ἀπλοῖ. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἐξ ὅλων τὸ πλέον συγκεκριμένον πλάσμα· εἰς τὴν ψυχὴν συναντῶνται ὅλαι αἱ διάφοροι δέσμαι τοῦ σύμπαντος, τέμνουν ἀλλήλας καὶ διασκορπίζονται. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἡ συναλληλία ὅλων τῶν πραγμάτων, τοῦ Πέρατος μετὰ τοῦ Ἀπείρου, τοῦ πνευματικοῦ μετὰ τοῦ φυσικοῦ, τῶν εἰδῶν μετὰ τῆς ζοῆς. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἡ ὄδδος διὰ τῆς ὅποιας ὁ θεὸς μεταβιβάζει τὴν ἐνέργειάν του εἰς τὸ δεχόμενον καὶ διὰ τῆς ὅποιας τὸ δεχόμενον τακτοποιεῖται σύμφωνα μὲ τὸ ἴδαινικὸν ὑπόδειγμα. Ἐντὸς τῆς ψυχῆς ὑπάρχει ἡ κίνησις πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῶν πραγμάτων μὲ κατεύθυνσιν τὸ Ἀγαθόν, ως καὶ ἡ κίνησις μὲ κατεύθυνσιν τὸν κόσμον τῆς δόξης. Ἡ ἔννοια τῆς ψυχῆς εἶνε ἡ μίας ἐνεργείας ποὺ ἀποτελεῖ τὸ βασικὸν γεγονὸς τῆς πείρας.

Τὸ πλέον ὄφθαλμοφανὲς γεγονὸς τῆς πείρας εἶνε τὸ γίγνεσθαι (ἡ γένεσις). Ἀκριβῶς ὅμως ἐπειδὴ εἶνε ὄφθαλμοφανὲς περνᾶ ἀπαρατή-

οητον. Εἰς τὸν κοινὸν νοῦν κάμνει πρωτίστως ἐντύπωσιν ἢ ποικιλία τῶν πραγμάτων μὲ τὴν ποικιλίαν τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν. Κατὰ ταῦτα δὲ κοινὸς νοῦς θεωρεῖ τὴν γένεσιν ὡς ἐπιθετικὸν προσδιορισμόν καὶ ὅμιλεῖ περὶ τῆς ὕλης ὡς ἐν κινήσει. Τοιαύτη ὅμως ἔρμηνεία τῆς πείρας ἀφίνει ἀλυτὸν μίαν δυσκολίαν: τὴν συνύπαρξιν, τουτέστι δύο ἀσχέτων πρὸς ἄλληλα γεγονότων: τῆς ὕλης καὶ τῆς κινήσεως. Διατὶ νὺν κινεῖται ἢ ὕλη; Οὔτω διαφωτισμένος κοινὸς νοῦς κατὰ τὴν ὕλιστικὴν αὐτοῦ μορφὴν προσπαθεῖ διὰ τῆς ἐξηγήσεως νὰ θέσῃ ἐκποδὼν τὴν ἀλλοίωσιν. Ἡ ἀλλοίωσις, ἢ μεταβολὴ εἶνε ἀπλῶς νέα κατανομή: ἢ φυσικὰ σημαίνει ἀποχωρισμὸν τῶν ἀτόμων καὶ ἢ ἀνάπτυξις σημαίνει σύνθεσιν αὐτῶν. Ἐλλοτε δταν βγάζει κανεὶς ἐξω τὴν ἀλλοίωσιν ἀπὸ τὴν πόρτα ἔναμπαίνει αὐτὴ ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ἐπὶ πλέον ἢ μετάβασις διατηρεῖται· μὲ τὸ νὰ γίνεται, μεταβάλλεται τὸ μέλλον εἰς πραγματικύ. Ἡ μετάβασις δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποτελῇ νέαν κατανομὴν διότι τὸ μέλλον εἶνε κάτι γνησίως νέον. Ἡ ὕλη τῆς ἐπομένης στιγμῆς εἶνε νέα ὕλη. Ἡ μετάβασις εἶνε δημιουργία.

Διὰ τοῦτο καὶ δὲ οἱ Πλάτων ἐκκινεῖ ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι ἢ κίνησις εἶνε γνησίως πραγματική ὅτι δὲν ἔχει τὴν φύσιν ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ καὶ ὅτι δὲν εἶνε δεκτικὴ νὰ ἀναχθῇ εἰς ἄλλα στοιχεῖα τῆς πείρας. Εἰς δλόκληρον τὸν κόσμον τῆς πείρας ἀνευρίσκομεν τὸ γεγονός τῆς μεταβολῆς· ἢ φύσις εἶνε ἴστορία. Ἡ οὐσία τοῦ κόσμου τῆς πείρας εἶνε ἢ μεταβατικότης του, εἶνε ἢ ἐν τῷ χρόνῳ ὕπαρξίς του. Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι ἢ κίνησις γεννᾶ αὐτὴ ἑαυτήν. Τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν εἶνε παρὰ μία ἐπανάλειψις τῆς ἀρχῆς του ὅτι ἢ κίνησις εἶνε πρωταρχικὸν γεγονός, ποὺ δὲν εἶνε δυγατὸν νὰ ἀναχθῇ εἰς διτιδήποτε ἄλλο ἐν τῇ πείρᾳ. Ὅπαρχει τάσις πρὸς κίνησιν. Ὄμοίως, δὲ οἱ Πλάτων λέγει ὅτι ἢ κίνησις εἶνε ἀέναος. Καὶ τοῦτο ἐπίσης ἀποτελεῖ μίαν ταυτολογίαν, ἀφοῦ δὲ οἱ χρόνοις εἶνε τὸ μέτρον τῆς κινήσεως.

Ἡ κίνησις ὅμως δὲν εἶνε ἀπλῶς κίνησις, εἶνε κίνησις πρὸς μίαν κατεύθυνσιν. Πράγματι μάλιστα ἢ κίνησις εἶνε ἀκατανόητος ἐὰν δὲν ἔχει κατεύθυνσιν. Ἡ κίνησις, κατὰ ταῦτα, ἔχει μορφὴν· τὸ γίγνεσθαι σημαίνει ὅτι γίγνεται κάτι, τουτέστι τὸ ἀγαθόν· δὲ οὐσίας τῆς πείρας εἶνε πεδίον διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἀξιῶν. Ἡ κίνησις εἶνε δὲ ϕρόως. Τὸ πρᾶγμα εἶνε φανερὸν προκειμένου περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἢ

ὅποίτε εἶνε ζωὴ μὲ κάποιον σκοπόν· ὅλιγώτερον φανερόν, ἀλλ’ ἐξ ἵσου πραγματικὸν εἶνε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ζωὴν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν· καὶ τὰ δύο ταῦτα ἀποτελοῦν προσπάθειαν πρὸς ἀπόκτησιν καὶ διατήρησιν. Περαιτέρω, δλόκησον τὸ σύμπαν τῆς πείρας ἀποτελεῖ μίαν τελεολογικὴν ἔξελικτικὴν κίνησιν. "Ἐχομεν διμως καὶ κίνησιν πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν. "Ἐχομεν διτι ἀποκαλεῖται τὴν σήμερον ἐντροπή. "Οπως ἔχομεν τὴν αὐξησιν οὗτον ἔχομεν καὶ τὴν φθίσιν· δὲν ὑπάρχει μόνη ή γένεσις, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ή φθορά. "Η τάσις διμως πρὸς τὸν θάγατον ἀντισταθμίζεται ὑπὸ τῆς τάσεως πρὸς τὴν ζωὴν· διτι καταστρέφεται, ἀποκαθίσταται ἐκ νέου. Οὗτοι ή φύσις παρουσιάζεται ὡς τὸ πεδίον δύο ἀντιθέτων τάσεων· τοῦ προοδεύοντος τουτέστιν ἔρωτος καὶ τοῦ ἀναστροφικοῦ ἔρωτος. "Η κίνησις τῆς φύσεως εἶνε κυκλική.

"Υπάρχουν μερικὰ κέντρα κινήσεως, ὑπάρχει διμως καὶ γενικὴ παγκόσμιος κίνησις τῆς δροίας τὰ πρῶτα εἶνε φάσεις· ή δὲ παγκόσμιος κίνησις εἶνε ἐνσυνείδητος, ἐννοοῦσα τὸν σκοπὸν τὸν δικοῖον προσπαθεῖ νὰ ἀποκτήσῃ. "Ο ἐνσυνείδητος ἔρωτες εἶνε καὶ διποίος, διποίος περιπίπτει εἰς ἀσυνείδητον κατάστασιν κατὰ τὰς μερικευμένας φάσεις αὐτοῦ.

"Η κίνησις αὕτη πρὸς μίαν κατεύθυνσιν, ὡς ἔνα πραγματικὸν καὶ ἀνεξάρτητον γεγονός, αὐτὸς εἶνε ή ψυχή. Διὰ τοῦ δρου τούτου τῆς ψυχῆς, διπλάτων κατορθώνει νὰ συνδέσῃ ὅλα τὰ γεγονότα καὶ τὰς φάσεις τῆς κινήσεως. "Ο κόσμος διμως τῆς πείρας δὲν εἶνε αὐτεξήγητος· εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔξηγηθῇ οὐχὶ διὺς τῆς πείρας ἀλλὰ τῇ βοηθείᾳ ἀλλων μέσων. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν μεταβαίνομεν εἰς τοὺς μεταφυσικοὺς παράγοντας. "Η ψυχὴ εἶνε γεγονὸς σύνθετον· εἶνε κίνησις ποὺ ἔχει μίαν κατεύθυνσιν· ή ψυχὴ, κατὰ ταῦτα, εἶνε μία ἀνάμιξις τοῦ διαιρετοῦ μετὰ τοῦ ἀδιαιρέτου. "Ο διττὸς οὗτος χαρακτήρας εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ τὴν ἔξηγησιν διὰ τὴν διττὴν κατεύθυνσιν εἰς τὸν ἔρωτα. "Η συνύπαρξις διμως τοῦ Πέρατος μετὰ τοῦ Ἀπείρου δὲν εἶνε οὐσιαστικὴ ἐσωτερική, ἀλλ’ ἔχει ἀνάγκην ἔξηγήσεως. "Ο Θεὸς εἶνε ή ἐνεργὸς αἴτια τῆς ψυχῆς. "Η ψυχὴ λοιπὸν εἶνε τὸ πρωταρχικὸν γεγονός τῆς πείρας τῆς δροίας ή ἔξηγησις ἀπαιτεῖ τοὺς ἐπέκεινα τῆς πείρας παράγοντας τοῦ αἰωνίου θεοῦ, τοῦ αἰωνίου ὑποδείγματος καὶ τοῦ αἰωνίου δεχομένου. Τὸ ἐγ τῷ χρόνῳ ὑπάρχον εἶνε δημιούργημα τοῦ ἀχρόνου.

‘Η ψυχή, καθὼς βλέπομεν, ἔχει καὶ αὐτὴ κοινὸν μὲ δῆλα τὰ πράγματα τῆς πείρας: τὸ χαρακτηριστικὸν νὰ εἶναι παράγωγος. ‘Η ψυχή, ἐπειδὴ μεταλαμβάνει τοῦ ἑτέρου, δὲν εἶναι ἀληθῶς πραγματική. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὅμως ἔχομεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὴν θεμελιώδη ἀσάφειαν εἰς τὴν πλατωνικὴν σκέψιν. ‘Αφ’ ἐνὸς μὲν ἔχομεν τὴν θεωρίαν ὅτι τὸ πρόγματι πραγματικὸν εἶναι τὸ τελείως νοητόν· ἀφ’ ἑτέρου δὲ ἔχομεν τὴν θεωρίαν ὅτι τὸ ἀληθῶς πραγματικὸν εἶναι τὸ τελείως νοητὸν δῆλον μετὰ τοῦ ἡττονοῦ νοητοῦ. ‘Η δευτέρα θεωρία ἔχει τὴν ἀφετηρίαν τῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πληρότητος κατὰ τὴν δῆποιαν ἡ τελειότης συνίσταται εἰς τὴν συνύπαρξιν τοῦ τελειοτάτου δῆλον μεθ’ ὅλων τῶν βαθμῶν τῆς ἀτελείας. Καὶ ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν δευτέραν θεωρίαν, μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ψυχὴ ἀνήκει εἰς τὴν πρωταρχικὴν μεταφυσικὴν κατάστασιν. Τὸ πρόγματι πραγματικὸν (πρόγματι ὃν) εἶναι ἀκινητία μετὰ κινήσεως· ἡ κίνησις εἶναι πλήρως πραγματικὸν (παντελῶς ὃν)· ἡ κίνησις καὶ τὰ κινούμενα πράγματα εἶναι πραγματικότητες (Σοφιστὶς 248 Α, 249 Β). ‘Η πρωταρχικὴ μεταφυσικὴ κατάστασις συνίσταται εἰς τὸ ἄχρονον δῆλον μετὰ τοῦ ἐν τῷ χρόνῳ. Θὰ ἥτο σφάλμα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ πᾶν εἶναι ἀκίνητον καὶ θὰ ἥτο δῆμοίως σφάλμα ἐὰν ἐλέγομεν ὅτι τὰ πάντα εὑρίσκονται ἐν κινήσει. Τὸ τοιοῦτον ἔπειται ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ μὴ — ὄντος. Καμμία μεταφυσικὴ ἴδιότητος δὲν ἔχει κῦρος ἀνευ περιορισμοῦ τινος· ἡ ἀκινησία περιορίζεται ὑπὸ τῆς κινήσεως καὶ ἡ κίνησις ἀφορίζεται ὑπὸ τῆς ἀκινησίας. Τὸ πραγματικὸν εἶναι ἔνα σύνθετον ὃν τὸ δῆποιον ἔχει ἔνα πόλον ἐν κινήσει καὶ ἔνα πόλον ἀκίνητον. ‘Ο νοῦς ἀσχολεῖται μὲ τὰς ἴδεας· ὁ νοῦς κινεῖται συμφώνως πρὸς ἔνα ὑπόδειγμα. ‘Εξ ἵσου ἀληθὲς θὰ εἶναι ἐὰν εἴπωμεν ὅτι τὸ σύνολον εἶναι αὐτοενέργεια συμφώνως πρὸς ἔνα ὠρισμένον κανόνα, ἢ ὅτι συνίσταται τοῦτο εἰς τὸ ὑπόδειγμα τὸ δῆποιον κινεῖται ὑπὸ τῆς ψυχῆς.

‘Η κίνησις χωρὶς τὴν ἀκινησίαν δὲν θὰ ἥτο ἀπολύτως τίποτε, οὔτε καν κίνησις: ἡ ψυχὴ κέκτηται μίαν ὄρισμένην φύσιν καὶ μίαν ταυτότητα πρὸς ἑαυτὴν τὴν δῆποιαν ἀντλεῖ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἀντιστρόφως ὃτι εὑρίσκεται ἀπλῶς ἐν ἀκινησίᾳ δὲν εἶναι παρὰ μία δυνατότης. ‘Η τελειωτικὴ κατάστασις ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δημιουργήματος.